

ZAGROŻENIA ORAZ REKOMENDACJE I WNIOSKI

ID 270

Nikiszowiec – 10c

Tabela zagrożeń dla krajobrazu priorytetowego

Kodowanie i opisy zagrożeń oraz skala ich oceny zgodnie z wymogami Załącznika 6 do rozporządzenia ws. sporządzania audytów krajobrazowych (t.j. Dz.U. 2024 r. poz. 537)

Przedmiot zagrożenia	Kod zagrożenia i rodzaj (charakter) działań i zjawisk stwarzających zagrożenia	Źródło zagrożeń	Zagrożenie wewnętrzne (W) lub zewnętrzne (Z)	Skala zagrożenia (pkt.)
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego A.1. Dziedzictwo geologiczne i rzeźba terenu	A.1.1. Eksploatacja węgla kamiennego na zawal, osiadanie gruntów	II.1. Energetyka II.1.1. Górnictwo	Z	7
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego A.1. Dziedzictwo geologiczne i rzeźba terenu	A.1.12. Niewłaściwa rekultywacja lub adaptacja wyrobisk i składowisk	I. Gospodarka przestrzenna	W	3
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego A.2. Ekosystemy i ich zespoły	A.2.5. Wprowadzanie różnych form zabudowy i infrastruktury technicznej	I. Gospodarka przestrzenna II. Branżowe	W	8
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego A.3. Struktura ekologiczna krajobrazu	A.3.5. Zmniejszenie się różnorodności biologicznej	I. Gospodarka przestrzenna	W	8
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.1. Osadnictwo	B.1.1. Zaburzanie struktury miejskich i wiejskich zabytkowych układów	I. Gospodarka przestrzenna	W	11

	przestrzennych przez nowe inwestycje	I.5. Planowanie przestrzenne		
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.1. Osadnictwo	B.1.2. Degradująca styl krajobrazu adaptacja lub modernizacja układów osadniczych wiejskich i miejskich, w tym osiedli robotniczych (tzw. osiedli patronackich)	I. Gospodarka przestrzenna I.5. Planowanie przestrzenne	W	12
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.1. Osadnictwo	B.1.2. Degradująca styl krajobrazu adaptacja lub modernizacja układów osadniczych wiejskich i miejskich, w tym osiedli robotniczych (tzw. osiedli patronackich)	VI. Społeczno-kulturowe VI.4. Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa	W	10
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.2. Architektura	B.2.1. Brak należytej ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów i zespołów architektonicznych	VI. Społeczno-kulturowe VI.4. Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa	W	12
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.2. Architektura	B.2.1. Brak należytej ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów i zespołów architektonicznych	V. Ekonomiczne V.2. Presje ekonomiczne	Z	12
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.2. Architektura	B.2.2. Wprowadzanie do harmonijnych zespołów architektoniczno- - krajobrazowych materiałów i obiektów degradujących wyraz stylistyczny i funkcjonalność całego zespołu	VI. Społeczno-kulturowe VI.4. Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa	W	7
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.4. Inżynieria wodna i lądowa	B.4.2. Zanikanie lub brak konserwacji cennych kulturowo form inżynieryjno- - technicznych – świadectw dawnych technologii	I. Gospodarka przestrzenna I.5.1. Brak planowania krajobrazu	W	11
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.4. Inżynieria wodna i lądowa	B.4.2. Zanikanie lub brak konserwacji cennych kulturowo form inżynieryjno- - technicznych – świadectw dawnych technologii	VI. Społeczno-kulturowe VI.4. Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa	W	10

B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.5. Obszary przemysłowe	B.5.1. Degradacja, upadek i rozpad materialnej substancji historycznych, zabytkowych zakładów przemysłowych i rzemieślniczych oraz osiedli patronackich	VI.6. Mieszanie się wzorców lokalnych i procesów globalnych w danym obszarze	W	12
B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego B.5. Obszary przemysłowe	B.5.1. Degradacja, upadek i rozpad materialnej substancji historycznych, zabytkowych zakładów przemysłowych i rzemieślniczych oraz osiedli patronackich	V. Ekonomiczne V.2. Presje ekonomiczne	Z	7
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.1. Kompozycja i ład przestrzenny	C.1.2. Niszczenie cennych wartości historycznych, fizjonomicznych, przyrodniczych i architektonicznych przypadkową i nieestetyczną zabudową i infrastrukturą	VI. Społeczno-kulturowe VI.4. Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa	W	11
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.1. Kompozycja i ład przestrzenny	C.1.2. Niszczenie cennych wartości historycznych, fizjonomicznych, przyrodniczych i architektonicznych przypadkową i nieestetyczną zabudową i infrastrukturą	I. Gospodarka przestrzenna I.5.1. Brak planowania krajobrazu	W	12
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.1. Kompozycja i ład przestrzenny	C.1.4. Chaos przestrzenny i wizualny wywołany przez reklamy, szczególnie w przestrzeniach publicznych i wzdłuż pasa dróg	VI. Społeczno-kulturowe VI.4. Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa	W	11
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.2. Walory estetyczne	C.2.2. Przypadkowa i niewłaściwa stylizacja i kolorystyka wielokondygnacyjnych osiedli blokowych podczas działań termomodernizacyjnych	VI. Społeczno-kulturowe VI.4. Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa	W	12
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.3. Tożsamość miejsca	C.3.1. Zagrożenie tożsamości krajobrazu wskutek mieszania się wzorców lokalnych i procesów globalnych w danym obszarze	VI. Społeczno-kulturowe VI.6. Mieszanie się wzorców lokalnych i procesów globalnych w danym obszarze	W	10

C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu C.3. Tożsamość miejsca	C.3.2. Zanik swojskości krajobrazu – zanikanie związków przynależności i przywiązania	VI. Społeczno-kulturowe	W	12
D. Zagrożenia walorów akustycznych, zapachowych i sanitarnych D.3. Walory sanitarne	D.3.1. Zanieczyszczenie terenu odpadami	VI. Społeczno-kulturowe VI.5. Wandalizm	W	5
D. Zagrożenia walorów akustycznych, zapachowych i sanitarnych D.3. Walory sanitarne	D.3.2. Zanieczyszczenie powietrza	III. Zarządzanie środowiskiem	Z	7

Rekomendacje i wnioski przeciwdziałające zagrożeniom w zakresie ochrony i kształtowania ekosystemów, ich zespołów oraz struktury ekologicznej krajobrazu

1. Przeciwdziałanie zabudowie terenów zadrzewieniowych, w szczególności położonych w zachodniej części jednostki; zachowanie funkcjonalności występującego tu lokalnego korytarza ekologicznego.
2. Ochrona ekosystemów zadrzewień wykształconych na terenach pogórnich i przemysłowych.
3. Zachowanie na terenach osiedla robotniczego komponowanych układów zieleni przy zabudowie wielorodzinnej, obiektach usługowych i ogrodach działkowych, w szczególności starodrzewi, oraz uwzględnienie w urządzaniu i pielęgnacji terenów zieleni ich funkcji ekologicznych.

Rekomendacje i wnioski przeciwdziałające zagrożeniom w zakresie osadnictwa, architektury, kompozycji, ładu przestrzennego oraz walorów estetycznych

4. Uwzględnienie w nowo sporządzanych aktach planowania przestrzennego, dokumentach strategicznych i programowych oraz w decyzjach administracyjnych potrzeby ochrony walorów przyrodniczych, kulturowych i fizjonomicznych, w tym opisanych w charakterystyce krajobrazu.
5. Uwzględnienie w nowo sporządzanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach o warunkach zabudowy wymogu stosowania krajobrazu standardów architektoniczno-urbanistycznych oraz form zagospodarowania terenu nawiązujących do rozwiązań tradycyjnych, w tym m.in. w zakresie gabarytów, form i proporcji budynków, użytych materiałów, ogrodzeń i zieleni przydomowej.
6. Przeciwdziałanie miejskiej wyspie ciepła i zwiększanie powierzchni chłonnych.
7. Ochrona modelowego, klasycznego przykładu osiedla robotniczego o wyróżniającym się układzie urbanistyczno-przestrzennym, wpisanego do rejestru zabytków i uznanym za „Pomnik Historii”, z przylegającymi obszarami przemysłowymi byłej KWK Wieczorek i Kolonią Wysockiego (w tym szczególnie budynek cechowni i łaźni, sortownia, elektrownia, warsztaty mechaniczne i stolarnia oraz nadszuby, maszynownia i wieża wyciągowa szybu Pułaski oraz położony w pewnej odległości od zakładu głównego zespół zabudowy oraz wieża wyciągowa szybu Poniatowski (dawn. Nickisch), a także muszla podszadzkowa: 1) w ustrzeniach i rekomendacjach w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w strategii rozwoju lokalnego lub strategiach ponadlokalnych, 2) w procesach planowania i zagospodarowania przestrzennego, 3) w ramach ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów i układów urbanistycznych, 4) poprzez niewprowadzanie materiałów, rozwiązań i obiektów degradujących ich wyraz stylistyczny.

8. Ochrona zróżnicowanej fizjonomicznie zabudowy osiedla mieszkaniowego oraz terenów przemysłowych. Ochrona unikatowego układu urbanistycznego Osiedla Nikiszowiec, w którym punktem centralnym jest wydłużony plac Wyzwolenia, będący przedłużeniem ulicy Janowskiej, przy którym znajdują się najważniejsze budynki usługowe, zaś na południe od placu Wyzwolenia i ulicy Janowskiej znajduje się zabudowa mieszkaniowa w postaci bloków mieszkalnych połączonych w sześć zwartych, zamkniętych kwartałów, wydzielonych przecinającymi się prostopadłe ulicami. Ochrona prowadzących z ulicy do wnętrza kwartałów szerokich, sklepionych przejść (tzw. ajnfartów). Ochrona zamknięć ulic przerzucone nad nimi w formie przewiązek wspartych na szerokich arkadach, łączących bloki mieszkalne. W części północnej ochrona trzech kwartałów wydzielonych ulicami zbiegającymi się promieniście na placu Wyzwolenia, tworzących w sąsiedztwie dawnego szybu Nickisch znajduje się największy kwartał na osiedlu, gdzie zlokalizowano najważniejsze budynki administracyjne kopalni Giesche, a także obiekty zaplecza socjalnego, między innymi budynek dyrekcji kopalni oraz dom noclegowy dla samotnych górników. W kwartale tym umieszczono ponadto pralnię z magłem i suszarnią, oraz obsługujące osiedle: kotłownię i wieżę ciśnień. We wschodniej części Nikiszowca ochrona dwóch wolnostojących budynków szkół wraz z mieszkaniami dla nauczycieli, a także kościoła z plebanią, a poza torami kolejowymi (za terenem osiedla), zabudowań przy obecnej ul. Zamkowej. Ochrona zabytkowego wyposażenia szybów: Pułaski i Poniatowski.
9. Harmonijne łączenie wartości zabytkowych lub przyrodniczo-krajobrazowych ze współczesną zabudową i zagospodarowaniem.
10. Zwiększanie udziału drzew, zazielenianie przestrzeni publicznych, w tym ochrona, rozwój i pielęgnacja zieleni urządzonej w formie nasadzeń przyulicznych, zieleni podwórek, placów, skwerów i parków oraz stosowanie rozwiązań opartych na przyrodzie.
11. Dostosowanie stylistyki elementów zagospodarowania, w tym kompozycji zieleni do charakteru danego wnętrza urbanistycznego.
12. Nieumieszczanie instalacji i urządzeń technicznych na dachach budynków oraz samodzielnych konstrukcjach w sposób widoczny z danego wnętrza urbanistycznego.
13. Nieprzegradzanie, niezaburzanie i niedeformowanie osi widokowych i osi kompozycji.
14. Określenie maksymalnej wysokości zabudowy w sposób wykluczający dominację lub wyróżnienie nowej zabudowy na tle zabudowy istniejącej, w szczególności utrzymanie lokalnych dominant, w tym kościoła św. Anny przy rynku, wieży ciśnień oraz cechowni i szybu - wraz z osiami widokowymi wzdłuż ul. Szopienickiej i Św. Anny.
15. Zachowanie charakterystycznych osi widokowych i punktów widokowych ekspozycji zabytków oraz powiązanych z nimi cennych fizjonomicznie elementów ekspozycji biernej, w tym opisanych w charakterystyce krajobrazu i wskazanych na załączniku kartograficznym.
16. W obrębie wyznaczonego na załączniku kartograficznym obszaru wyróżniającego się Lokalną Formą Architektoniczną utrzymanie zachowanego układu urbanistycznego osiedla Nikiszowiec. W przypadku wprowadzania nowej lub modernizowanej zabudowy utrzymanie układu i skali zabudowy, formy dachów, ich pokrycia, kolorystyki i detali elewacji. Utrzymanie spójności jednorodnego zespołu zabudowy kwartałowej na siatce ulic, z centralnym placem (rynkem), osiedla patronackiego kopalni węgla kamiennego „Staszic” (d. „Giesche”), początek XX. w. (proj. arch. Emil i Georg Zillmannowie, 1908- 1912 r.), z kościołem neobarokowym p.w. św. Anny, szkołami, obszernymi wnętrzami kwartałów z zielenią niską i wysoką. Usługi w parterach budynków (m. in. w podcieniach przy Placu Wolności), zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna o wys. do 4 kondygnacji (11-13 m). Zabudowa pierzejowa wzdłuż ulic, z bramami wjazdowymi do dziedzińców, w części rynku - Pl. Wyzwolenia – podcienia. Budynki murowane z cegły licówki, bogata i zróżnicowana dekoracja ceglana elewacji, dachy o małych spadkach. Elewacja w odcieniach czerwieni, okna i drzwi drewniane, kolorystyka okien i glicyfów okiennych - odcienie czerwieni, dekoracja drzwi wejściowych indywidualna, zróżnicowana, kolorystyka drzwi - brąz, odcienie czerwieni, szarości; dachy ciemno szare/grafitowe, pokryte papą smołową /asfaltową. Niewprowadzanie ogrodzeń.
17. W granicach krajobrazu, poza obszarem wyróżniającym się Lokalną Formą Architektoniczną dopuszczalna zabudowa mieszkaniowa, wielokominkowa w postaci osiedli wielorodzinnych o wys. do

4 kondygnacji, o zabudowie kwartałowej z zielenią we wnętrzach międzyblokowych, elewacje z cegły licowej lub tynkowane w odcieniach czerwieni, usługi wbudowane lub wolnostojące o formach dopasowanych do zabudowy mieszkaniowej.

18. Dostosowanie sposobu kształtowania, zagospodarowania i wyposażania przestrzeni publicznych do historycznego charakteru ich otoczenia w obrębie krajobrazu priorytetowego.
19. Nieumieszczanie urządzeń reklamowych LED; nieumieszczanie tablic i urządzeń reklamowych na terenach niezabudowanych; ograniczenia wielkości tablic i urządzeń reklamowych oraz szyldów na terenach zabudowanych do 2 m².
20. Przygotowanie, stosowanie i egzekwowanie lokalnego wzornika szyldów z preferowaniem materiałów naturalnych; ujednolicenie kolorystyki, wielkości liter, itp.
21. Porządkowanie organizacji ruchu i parkowania pojazdów w ramach poszczególnych placów i ulic poprzez wprowadzanie czytelnego podziału na przestrzenie przeznaczone dla ruchu pieszego i rowerowego albo przestrzenie przeznaczone dla ruchu i do parkowania pojazdów mechanicznych, za pomocą rozwiązań przestrzennych i technicznych.
22. Ochrona i propagowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego Nikiszowca jako „Pomnika Historii”.

Rekomendacje i wnioski przeciwdziałające zagrożeniom w zakresie warunków akustycznych, sanitarnych, zapachowych i innych

23. Przeciwdziałanie powstawaniu niskiej emisji zanieczyszczeń atmosfery.